

MUNKÁCSI PÉTER* – KISS ZOLTÁN**

MAGYARORSZÁG 1922-ES CSATLAKOZÁSA A BERNI EGYEZMÉNYHEZ¹

„Ha a szellemi tulajdonjogot csakugyan védeni akarjuk; ha nem arra törekszünk, hogy ezen a téren továbbra is zavarosban lehessen halászni; ha becsületes jogérzés terjesztése és erősítése az elfogadott irányelv és követendő cél; ha oly irányzatot kívánunk szolgálni, amely mellett a másénak bármilyen ügyeskedő eltulajdonítása megvetéssel találkozik és megtorlásban részesül és főleg, ha a szellemi munka termékeit nem akarjuk egészen kivételes, kedvezőtlen jogi pozícióban hagyni, bitang jószágnak és közprédának tekinteni: akkor lehetetlen elzárkózunk [...] ama védelem jogosultságának és szükségességének elismerése elől, amelyet a nagy kulturállamok egymás között helyesnek, jogosnak és indokoltnak ismertek el.”²

1.Bevezetés

A jelen dolgozat adalékot kíván nyújtani a szerzői jog történetével foglalkozó hazai szakirodalom számára, amely a XIX.-XX. század talán legfontosabb

* Kormány-főtanácsadó, Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium.

** Jogi és igazgatási igazgató, Médiaszolgáltatás-támogató és Vagyonkezelő Alap.

¹ Jelen cikk a szerzők a saját álláspontját tükrözi, akik külön köszönetet mondanak segítő közreműködésükért az Országos Széchenyi Könyvtár, a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium és a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala Freckay János Szakkönyvtár munkatársainak.

² RANSCHBURG Viktor: A berni szerzői jogi egyezmény magyar szempontból. *Iparjogi Szemle*, 1906/1. 5.

nemzetközi szerzői jogi egyezményéhez, az irodalmi és művészeti művek védelméről szóló 1886. szeptember 9-i Berni Egyezményéhez (a továbbiakban: Berni Egyezmény vagy BUE)³ történő magyar csatlakozással, illetve a soknemzetiségű Osztrák-Magyar Monarchia felbomlása után létrejött utódállamok BUE taggá válásával eddig nem foglalkozott közvetlen módon.⁴ Bár egy történeti, jogtörténeti igényű elemzés nem nélkülözheti a komparatív szemléletmódot, módszertani szempontból a szerzők az első, a hazai csatlakozás kutatására korlátozzák kérdéskör vizsgálatát.

Az Osztrák-Magyar Monarchia nem volt részese a Berni Egyezménynek. A csatlakozás szempontjából ennek azonban nem volt relevanciája, így a monarchia utódállamaiként létrejött Ausztria, Magyarország a Párizs környéki békeszerződésekben megfogalmazott kötelezettségek eredményeként váltak az egyezmény tagjaivá. Magyarországot az 1921. évi XXXIII. tc. (a trianoni békeszerződés becikkelyezéséről) 222. szakasza kötelezte arra, hogy tizenkét hónapon belül lépjen be a Berni Egyezménybe, amelyhez Magyarország csak 1922. február 14-én csatlakozott az 1922. évi XIII. tc. által.⁵ A következőkben az egyezményhez történő magyar csatlakozás háttérének és körülményeinek bemutatásával a szerzők szándéka annak a közel két évtizedet átfogó folyamat bemutatása, hogy nem kizárólag az ország számára vesztes I. világháború következményeként, kényszerűségből kellett csatlakozni az egyezményhez, hanem komoly szakpolitikai megfontolások és elsősorban a hazai könyvkiadói szakma (pl. Magyar Könyvkiadók Egyesülete; Magyar Színpadi Szerzők Egyesülete) által már a XX. század fordulóján megalapozott szakmai igénye állt e szándék mögött.

³ A Berni Egyezményt az ENSZ szakosított szervezete, a Szellemi Tulajdon Világszervezete (WIPO/OMPI) adminisztrálja. Mozambik 2013. augusztus 22. napján történt csatlakozásával jelenleg 178 tagállama van. A hazánkra vonatkozó információk elérhetők a szervezet honlapján: http://www.wipo.int/treaties/en/remarks.jsp?cnty_id=967C [letöltés: 2013. július 15.].

⁴ Vö. NÓTÁRI Tamás: *A magyar szerzői jog fejlődése*. Szeged, Lectum, 2010. 332.; MEZEI Péter: A szerzői jog története a törvényi szabályozásig (1884: XVI. tc.), *Jogelméleti Szemle*, 2004/3., <http://jesz.ajk.elte.hu/mezei19.html> [letöltve: 2013. július 15.]. Még a kiváló szerzői jogi Kommentár is, amely hosszú fejezetet szentel a nemzetközi szerzői jogi és szomszédos jogi szakegyezményeknek, sem tér ki részletesen erre a kérdésre a BUE fejlődését bemutató pontban, lásd BOYTHA György: A hatályos szerzői és szomszédos jogi szakegyezmények. In: GYERTYÁNFY Péter (szerk.): *A Szerzői jogi törvény magyarázata*. Budapest, CompLex, 2006. 659–661.

⁵ Ausztria esetében az 1919. szeptember 10. napján létrejött Saint-Germain en Laye-i békeszerződés 239. cikke kötelezte arra, hogy 12 hónapon belül lépjen be a Berni Egyezménybe. Ausztria ennek 1920. szeptember 11-én tett eleget és 1920. október 1. napjától lett részese a Berni Egyezmény berlini szövegváltozatának. A békeszerződés német nyelvű szövegváltozata elérhető az alábbi linken: <http://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10000044> [letöltés: 2013. július 29.].

A történelmi, diplomáciatörténeti visszapillantással egyidejűleg a szerzők tisztelni kívántak TATTAY Levente egyetemi tanár szakmai életútja előtt, aki műveiben, munkáiban igen gyakran tesz időutazást, bemutatva egy jogintézmény előéletét és fejlődéstörténetét, ily módon megágyazva a hatályos szabályozás melegágyának.

Ismert tény, hogy a XIX. században jelentek meg a kétoldalú egyezmények az egyes államok között, mivel a területiális szabályozások nem bizonyultak elég hatékonyak.⁶ Az 1880-as évekre vált egyértelmű, hogy a nemzeti szerzői jogi törvények nem biztosítanak kellő védelmet a szerzők számára. A teljes körű nemzetközi védelem biztosításához vezető utat az 1858-ban Brüsszelben tartott első szerzői jogi értekezlet nyitotta meg. 1878-ban pedig Victor HUGO elnöklése alatt megalakult az *Association Littéraire Internationale*, amely az első világháborúig két évente adott keretet az írók, művészek és kiadók tanácskozásainak. Majd az 1882-es római tanácskozáson Bernbe nemzetközi értekezletet hívtak össze, és az 1885-ös konferencia után 1886-ban megkötött Berni Egyezmény már lefektette az országok közötti kölcsönösség alapelveit.

A BUE rögzített néhány olyan minimumszabályt, melyek hatékonyan segítik a szerzői alkotások univerzális oltalmát. Ilyen alapelvek:

- belföldiekkel azonos elbírálás elve,
- ‘alakszerűtlenség’ elve,
- oltalmak függetlenségének elve (a külföldi alkotó akkor is a hazai szabályoknak megfelelő védelmet kap, ha a származási országban műve nem esik oltalom alá).

A belföldiekkel azonos elbírálás elve lényegében a területiség elvéből folyó ún. alaki viszonyosságot juttatja kifejezésre: a szerződő felek kölcsönöse ugyanabban a védelemben részesítik egymás állampolgárait, mint sajátjaikat. Az ‘alakszerűtlenség’ elve folytán az egyezményben biztosított jogok ‘élvezése és gyakorlása nincs semmiféle alakszerűséghez kötve, és a szerzői alkotások a megalkotásuk pillanatától kezdve oltalomban részesülnek.’⁷ Ennél fogva a védelem terjedelme, valamint a szerző jogainak érvényesítésére biztosított védelmi eszközök tekintetében kizárólag annak az országnak a törvényei irányadók,

⁶ Az Osztrák-Magyar Monarchia 1866-ban Franciaországgal (az 1879.évi III. törvénycikk rendelkezett annak meghosszabbításáról), Magyarország 1887-ben Ausztriával (1887: IX. törvénycikk), 1890-ben Olaszországgal (1891: III. törvénycikk), 1893-ban Nagy-Britanniával (1894: X. törvénycikk), 1899-ben Németországgal (1901: VI. törvénycikk, amely csak 1904. május 24-én lépett életbe), 1912-ben pedig az Amerikai Egyesült Államokkal (1912. évi LXI. törvénycikk) állapodott meg irodalmi és művészeti alkotások szerzői jogi védelmének kölcsönös elismeréséről.

⁷ BUE 5. cikk (2) bekezdésének első mondata

amelyben a védelmet igénylik. Mindezek az alapelvek és magának az egyezménynek a rendelkezései igen jelentős hatást gyakoroltak a szerzői jog egészének fejlődésére és a magyar szerzői jog fejlődésére, ahogy arra TATTAY Levente is rámutatott a szellemi alkotások jogának szabályozását bemutató átfogó kötetében.⁸

Elvitathatatlanok a Berni Egyezmény alapvetései, értékei és különösen vitán felül áll az időtállósága. A jelen dolgozat szempontjából kiemelendő, hogy az első világháború alatt sem szűnt meg a BUE, mint nemzetközi egyezmény, sőt a berni székhelyű Nemzetközi Iroda komoly aktivitást fejtett ki, amely hozzásegít annak az ellentmondásnak a megértéséhez, miként vált a nemzetközi könyvkiadók által létesített uniójából az első világháború alatt és után olyan nemzetközi kultúrpolitikai és szellemi tulajdonpolitikai szereplővé, amely a Párizs környéki békeszerződések révén Európa újjárendeződésének részévé vált.⁹ Érthető, hogy nemzetközi és nemzeti szinteken egyaránt évtizedek óta folyik a vita és fogalmazódik meg kritika a szerzői jogot, szellemi tulajdon érintő többoldalú egyezmények megalkotásával szemben.¹⁰ Mindezek ellenére a szellemi tulajdonjogok védelme, az erre irányuló szakpolitika elválaszthatatlan részét képezi a folyamatosan bővülő multilaterális megállapodások száma. Ezért örömdetes fejlemény, hogy egy válságjelenségeket felmutató évtized után az elmúlt években a Szellemi Tulajdon Világszervezete (WIPO/OMPI) égisze alatt két új multilaterális szerzői jogi megállapodást (az audiovizuális előadások védelméről szóló *Pekingi Szerződést*, a vakok, a látáskárosultak vagy az olvasási képességükben másként korlátozott személyek kiadott művekhez való hozzáféréseinek előmozdítására irányuló *Marrákesi Szerződést*) tárgyalt ki és írt alá a szervezet számos tagállama.¹¹ E legújabb elfogadott nemzetközi szerződések előkészítésé-

⁸ TATTAY Levente – PINTZ György – POGÁCSÁS Anett: *Szellemi alkotások joga*. Budapest, Szent István Társulat – PPKE JÁK, 2011. 79.

⁹ E kérdéskőről figyelemreméltó németnyelven írt munka született; lásd Isabella LÖHR: *Die Globalisierung Geistiger Eigentum. Neue Strukturen internationaler Zusammenarbeit 1886-1952*. Kritische Studien der Geschichtswissenschaft Band 195., Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, 2010.

¹⁰ TATTAY Levente megemlíti, hogy regionális szinten az európai jogharmonizáció folyamata is számos ellenzót talált, akiknek visszatérő érve, hogy az Európai Unió szerzői jogi tekintetben lényegesen kevesebb eredményt tud felmutatni, mint az iparjogvédelem szabályozása területén. Ennek természetesen az lehet az elsődleges oka, hogy az uniós szerzői jogi jogharmonizáció – e jogterület piaci, gazdasági és versenyjogi sajátosságaiból fakadóan – mind ez ideig csak egyes részterületeket (pl. védelmi idő, bérleti jog, követő jog) vagy egyes műfajokat, műtípusokat (pl. szoftver, adatbázis) érintett. TATTAY i. m. 95.

¹¹ 2012 június végén Pekingben tartották az audiovizuális előadások védelmére vonatkozó nemzetközi szerződés létrehozására irányuló diplomáciai konferenciát, amely sikerrel zárult közel másfél évtizedes jogalkotási munkát követően. A diplomáciai konferencia záróok-

ben az Európai Unión belül Magyarország aktív szerepet játszott. Vajon évtizedünk az új nemzetközi szerzői jogi tárgyú normaalkotó tevékenység előretörését, ha úgy tetszik, a reneszánszát hozza, avagy sor kerülhet a Berni Egyezmény újabb revíziójára? Időszerű-e egy újabb BUE revízió kérdése? Milyen szerepet vállal, illetőleg, milyen szerephez jut e folyamatokban európai uniós tagállamként Magyarország? E kérdések tükrében talán még érdekesebb lehet az első nemzetközi egyezményhez történt hazai csatlakozás történeti vizsgálata.

2. Kétoldalú egyezményektől a Berni Egyezményig

A XIX. század közepén a forradalmakat, háborúkat a nemzetközi helyzet általános stabilizálódása követte. A német egység létrejöttével egy időben lezárult az olasz egység megvalósulásának folyamata is. A kis államok eltűntek Európa térképéről, amelynek területét – néhány apró folttól eltekintve – nagyhatalmak foglalták el: Németország, Oroszország, Nagy-Britannia, Franciaország és az Osztrák-Magyar Monarchia. Mellettük még Olaszországot kellett megemlíteni, mely szintén nagyhatalmi státusra aspirált és végül – erősen megkérdőjelezve – a török birodalmat. (A Balkán államai ekkor még a török szultán névleges hatalma alá tartoztak, ún. félszuverén államok voltak.) Európa politikai térképének leegyszerűsödése elősegítette a béke fenntartását. Nem mintha a nagyhatalmak között nem lettek volna mélyreható ellentétek, de a kialakult hatalmi egyensúly mindegyiket óvatosságra intette. A terjeszkedés lehetősége Európában megszűnt, bármely katonai akció közvetlenül egy másik nagyhatalomba ütközött volna. A kontinentális hódítások lehetőségének megszűntét az Európán kívüli

mányát 122 állam és az Európai Unió, míg magát a szerződést 48 állam írta alá, köztük az Európai Unió öt tagállama. Hazánk is a szerződés aláírói közé tartozik (lásd az Audiovizuális Előadások Védelméről szóló Szerződés szövegének végleges megállapítására történő felhatalmazásról szóló 1139/2012. (V. 10.) Korm. határozat 3. pontját). A szerződést 2013 júniusáig a WIPO 72 tagállama írta alá és Szíria volt az első tagállam, amely ratifikálta is. Az Európai Unió és tagállamainak ratifikációjára később, egyeztetett időpontban kerül sor. Az audiovizuális előadások védelmének szabályozási munkálataival 2008 óta párhuzamosan folytak a WIPO keretében a látáskárosultak és olvasási képességükben korlátozott személyek részére a könyvekhez való jobb hozzáférést biztosító nemzetközi dokumentummal kapcsolatos tárgyalások. A nemzetközi szabályozás célja volt a kedvezményezett személyek művekhez való hozzáféréseinek könnyítése a szerzői és szomszédos jogok alóli kivételek és korlátozások nemzetközi szintű bevezetésén keresztül. Majdnem naptári napra pontosan egy évvel a pekingi diplomáciai konferenciát követően, 2013. június 27-én a WIPO által Marrákesben rendezett diplomáciai konferencián a 186 tagállamból delegált több mint 600 szakértő részvételével elfogadták a látásukban korlátozott személyek szerzői művekhez való hozzáféréseinek elősegítéséről szóló nemzetközi szerződést. A záróokmány aláírásával a magyar küldöttség a 67/2013. (V. 17.) ME határozat alapján vett részt a diplomáciai konferencián.

gyarmatosítás, a tengerentúli területszerzés pótolta, amely lekötötte a nagyhatalmak figyelmét és energiáját.¹²

A stabilizálódás évtizedei eredményezik a társadalmi és a kulturális élet olyan alapvető változásait, mint pl. a nagyvárosiasodást, az elit- és tömegkultúra szétválását és az ezzel együtt járó külföldi művek jogosulatlan többszörözését és felhasználását. Az említett államok szinte mindegyike nemzeti szintű szabályozást biztosított az irodalmi és művészeti művek szerzői jogai védelmére. A nemzetközi vonatkozásra tekintettel Franciaország vezetett be 1852-ben egy rendeletet, amelyben a szerzői jogi védelmet kiterjesztette a kölcsönösség követelménye nélkül mindazon művekre is, amelyek külföldön jelentek meg. 1886-ig ezt a példát Belgium, Németország, Norvégia, Svájc és Magyarország követte.¹³

A szerzői jogi védelem fejlődéstörténetében újabb lépcsőfokot jelentett a nemzetek közötti szerződések és egyezmények; felismervén, hogy a védelem szükségessége az országok határait átlépi. Az ilyen két- vagy többoldalú nemzetközi szerződések aláírói belső szabályozásukat úgy alakították, hogy az a kontraktusba foglaltaknak a lehető legteljesebb mértékben megfeleljen.¹⁴ Az első kétoldalú megállapodások Poroszország és más német tartományok között jöttek létre 1827 és 1829 között. Később ezeknek a megállapodásoknak a jelentősége csökkent, mivel a német birodalmi alkotmány a szellemi tulajdon védelmét a szövetség törvényhozási tárgyai közé sorolta.¹⁵ A nemzeti elbánást érintő megállapodások a porosz és 'más német szerzők' viszonylatában időnként egyenlőtlenségekhez vezettek, amely egyúttal hátrányos is lehetett egyik-másik szerződő fél számára.

Az egyenlőtlenségek minimalizálása érdekében a későbbi megállapodások már olyan közös szabályokat foglaltak magukban, amelyeket minden egyes országnak alkalmaznia kellett a másik ország szerzői műveire, így pl. a fordítás és

¹² HERCHEGH Géza: *Európa közepén és Európa peremén*, VIII. Fejezet. Az Osztrák-Magyar Monarchia a kiegyezéstől a világháborúig. Hága, Mikes International, 2003. <http://mek.oszk.hu/01000/01099/01099.pdf> [letöltés: 2013. július 15.].

¹³ SAM RICKETSON – JANE GINSBURG: *International Copyright and Neighbouring Rights: The Berne Convention and Beyond*. Oxford, Oxford University Press, 2006. 1.24–1.26. Az 1884. évi XVI. tc. 79. §-a az alábbiakat rögzíti: A magyar állampolgárok műveire a jelen törvény akkor is kiterjed, ha azok külföldön jelentek meg. Külföldiek műveire ezen törvény nem alkalmazandó. Ezen szabály alól kivételnek és a jelen törvény értelmében védelemben részesülnek:

a) külföldieknek azon művei, a melyek belföldi kiadónál jelentek meg;

b) azon külföldiek művei, kik az országban legalább két év óta állandóan laknak és itt folytonosan adót fizetnek.

¹⁴ MEZEI i. m.

¹⁵ Részletesebben lásd RICKETSON – GINSBURG i. m. 1.29.

az előadási jogok, a védelmi idő, az újságcikkek többszörözése, a zenei átdolgozások készítése során. RICKETSON – GINSBURG példaként az Ausztria és Szardínia között 1840. május 22-én megkötött egyezményt említi meg.¹⁶ Az egyezmény 27. cikke lehetőséget biztosított mindkét kormánynak, hogy a szerződésbe bevonja az itáliai tartományokat, valamint Ticino svájci kantont. Még ugyanebben az évben öt itáliai tartomány (Lucca, Modena, Parma, Róma, és Toszkána) élt a lehetőséggel. Hasonló rendelkezést kínált fel az 1846-ban létrejött angol-porosz szerzői jogi megállapodás is, amelyhez 1853-ig 12 német tartomány csatlakozott.¹⁷ E korai kétoldalú megállapodásokhoz leginkább az érintett országok geopolitikai körülményei vezettek és az olasz egység (1861), valamint a német egység (1871) után már jelentőségüket veszítették.¹⁸

A nemzetközi helyzet általános stabilizálódásának korszakában Anglia és Franciaország kötötte meg a legtöbb kétoldalú szerzői jogi megállapodást, de számottevő volt Belgium, Itália-Olaszország, Spanyolország bilaterális szerződéskötési aktivitása is. A szakirodalom szerint az 1886-ot megelőző időben a szerződéskötési hajlandóság két európai államban, Oroszországban és az Osztrák-Magyar Monarchiában volt a legkisebb. Bár mindkét állam nagy népességgel és virágzó kulturális élettel rendelkezett, azonban kevésbé voltak iparilag olyan fejlettek, mint az említett nagyobb nyugat-európai nemzettek. Oroszország mindössze két egyezményt kötött; 1861-ben Franciaországgal, 1862-ben Belgiummal. Miután fokozatosan visszaélésekhez vezettek az egyezményeket 1885-ben Oroszország felmondta, és újabbakat már kötött.¹⁹

RICKETSON – GINSBURG utal rá, hogy az Osztrák-Magyar Monarchiában a jelentősebb nemzetközi szerződések hiányához vezető okok a kaotikus képet nyújtó belső struktúrában keresendők.²⁰ Ausztria-Magyarország nem játszott olyan szerepet a nemzetközi politikában, mint amilyen területe, népessége, gazdasági fejlettsége alapján megillette.²¹ A Monarchia fennállása idején a közjo-

¹⁶ Uo.

¹⁷ Az 1846-os angol-porosz megállapodásról részletesen Friedemann Kawohl: *Commentary on the Anglo-Prussian copyright convention of 1846*. In: L. BENTLY – M. KRETSCHMER (szerk.): *Primary Sources on Copyright (1450-1900)*. www.copyrighthistory.org, http://copy.law.cam.ac.uk/cam/tools/request/showRecord?id=commentary_d_1846 [letöltés: 2013. július15].

¹⁸ RICKETSON – GINSBURG i. m. 1.29.

¹⁹ RICKETSON – GINSBURG i. m. 1.31.

²⁰ RICKETSON – GINSBURG i. m. 1.31.

²¹ A magyar történetírásban DIÓSZEGI István tárta fel az Osztrák-Magyar Monarchia külpolitikájának alakulását, lásd pl. *A magyar külpolitika irányai – Tanulmányok*, Budapest, Gondolat, 1984.

gi vitákat eredményező helyzet (két független állam működik-e együtt, egyes ügyeket közösen, az uralkodó személyén és közös szerveken, a közös minisztériumokon keresztül gyakorolva), a kortársak számára nehezen volt követhető. Ezt példázza jól, amikor 1902-ben a két ország kereskedelmi kormányainak küldöttei az iparjogvédelem nemzetközi kérdéseiről tárgyaltak, így a Párizsi Unióhoz való csatlakozásról is, az osztrák bizottság vezetője rámutatott arra, hogy a kiegyezési törvény értelmében a két országnak, mint „monarchiának” egy aktussal kell az unióba lépnie. Ezzel szemben a magyar álláspont szerint a csatlakozás ügye nem közös ügy és így bár a külügyminiszter útján, de külön-külön kell a két államnak a belépési nyilatkozatot megtennie.²² Nemzetközi megközelítésben viszont a korabeli államok csak a reáluniót magát, azaz az Osztrák-Magyar Monarchiát tekintették a nemzetközi jog alanyának.²³

A viszonylag nyugodt években olyan változásokra került sor, amelyek idővel a nemzetközi erőviszonyok lényeges módosulását eredményezték. Az Amerikai Egyesült Államok a XIX. század végére gazdasági téren a világ első hatalmává nőtt, a brit birodalom a szárazföld egynegyedére terjedt ki, Franciaország is óriási gyarmatbirodalomra tett szert, Japán pedig – kilépve évszázados elzárkózottságából – az európai gyarmatosítók vetélytársává vált. A világ természeti kincseiben és erőforrásaiban való részesedés nagysága nemcsak a gazdasági jelentőséget, hanem a politikai, sőt a katonai hatalmat is meghatározta. Nem valamiféle eseményhez köthető látványos fordulatra került sor, a világtörténelem új szakasza kezdődött, amelyben fokozatosan megváltoztak a méretek. A világpolitika többé nem volt azonos az európai politikával.²⁴

Az 1886. évi Berni Egyezmény 1887. december 5-én hét európai és két tengeren túli állam ratifikációjával lépett hatályba: Belgium, Franciaország, Haiti, Nagy-Britannia, Németország, Olaszország, Spanyolország, Svájc és Tunézia erősítették meg aláírásukkal, hogy uniót alkotnak az irodalmi és művészeti alkotások szerzői jogának védelmére (a tizedik szerződő állam, Libéria meghatalmazottjának csak az egyezmény aláírására volt meghatalmazása).²⁵ Az egyez-

²² F (FAZEKAS Oszkárt takarja a rövidítés): Államjogi szuverenitásunk az ipari jogvédelem terén. *Iparjogvédelmi Szemle*, 1906/1. 2.

²³ KOVÁCS Péter: *Nemzetközi közjog*. Budapest, Osiris, 2011. 253.

²⁴ HERCZEGH i. m.153.

²⁵ Ma is helytállónak tekintjük IRK meghatározását a nemzetközi uniókról, amely szerint a [nemzetközi uniók] az államok közös céljainak kölcsönös erővel való megvalósítására létesült állandó alakulatai. Állandóságukat egyfelől a kebelükben létesített közigazgatási szervek, az úgynevezett nemzetközi irodák, másfelől az időközönként tartott konferenciák biztosítják. IRK Albert: *Bevezetés az új nemzetközi jogba*. Tudományos Gyűjtemény 102. Pécs, Danubia, 1929, 148.

mény kezdetektől fogva nyitott, létrehozói eleve megteremtették további államok csatlakozásának a lehetőségét. Emellett az alapítók már az eredeti szövegben előirányozták az egyezmény folyamatos tartalmi fejlesztését is. A BUE legutolsó szövegváltozatának 27. cikke pedig már megfelelően rögzíti a Berni Unió valamelyik országában megtartandó felülvizsgálati konferenciák megtartásának lehetőségét. Az 1886. évi eredeti szöveget 1896-ban Párizsban kiegészítették, majd lényegében húszévenként lényeges módosításokat és kiegészítéseket eredményező módon felülvizsgálták: Berlinben 1908-ban; Bernben 1914-ben kiegészítve; Rómában 1928-ban; Brüsszelben 1948-ban; továbbá Stockholmban 1967-ben. Ez utóbbi szöveg végül, a benne a fejlődő országok javára előirányzott kedvezményeknek az 1971. évi párizsi diplomáciai konferencián végbevitt módosításával, „Párizsi Szerződés”-ként lépett hatályba 1974. október 10-én. Ezen felülvizsgálatok során alakult ki a Berni Egyezmény ma is ismert rendszere. Az érdemi szabályozást az 1-21. cikkek és a Függelék tartalmazza, a 22-38. cikkek pedig az. ún. adminisztratív szabályok, amelyek kétfélék: a 22-26. cikkek a Közgyűlés, a Közgyűlés Végrehajtó Bizottsága és a Nemzetközi Iroda működését, valamint az Unió költségvetését szabályozzák. A 27-38. cikkek az Unió tökéletesítését, a ratifikáció és csatlakozás, valamint az Egyezmény felmondásának kérdéseit, a különböző szövegek egymáshoz való viszonyát és értelmezésük előírásait, végül az egyezmény hatályosulásának követelményeit szabályozzák.

Bár az elmúlt két évtizedben a technikai fejlődésnek köszönhetően a szerzői jog fejlődése is nemzetközivé válása is felgyorsult és hihetetlen méreteket öltött, a stockholmi revízió óta nem került sor a BUE 27. cikkének megfelelő felülvizsgálatra. Az érdemi fejlesztéshez megkívánt egyhangúság követelménye visszatartotta és visszatartja az Uniót az egyezmény kétségkívül szükségessé vált újabb felülvizsgálatának előkészítéséről. A nemzetközi szerzői jogi védelem egyezményes fejlődése így is a BUE keretében elért eredményekre épít és bevált szabályait fejleszti tovább, ha nem is valamennyi uniós tagállam egyetértését tükröző módon. A nemzetközi szerzői jogfejlődés színtere immáron két évtizede a Szellemi Tulajdon Világszervezete, de a BUE továbbra is a szerzői jogok nemzetközi védelmének élő és meghatározó alapegyezménye maradt és marad.

3. A Berni Egyezményhez történő csatlakozás és Magyarország

3.1. Rövid történeti visszapillantás az Egyezmény létrejöttének idejére

Az előző pontban már felvázolt stabilizálódás évtizedei hazai szinten is a konszolidációhoz a kiegyezéshez vezető utat jelentették. Az 1867. évi kiegyezésnek egyik értelme éppen az volt, hogy a DEÁK Ferenc képviselte politikai elit és a dinasztia (amely mögött természetesen az osztrák politikai-gazdasági elit állt) közötti alku a magyarországi nemzetiségek felett állította vissza a magyar nemzet szupremáciáját; a magyar uralkodó osztály számára olyan hatalmat biztosított az ország ügyeinek intézésében, amellyel Mohács óta nem rendelkezett és olyan befolyást a monarchia külső kapcsolatainak alakítására, ami azelőtt elérhetetlennek tűnt. Az ún. *Deák-Eötvös-féle* nemzetiségi törvényt – az 1868. évi XLIV. tc.-t – a nemzetiségi képviselők elvetették, és ezzel megadták az ürügyet ahhoz, hogy a kormány először hallgatólagosan, majd TISZA Kálmán miniszterelnökségétől kezdve nyíltan megtagadja a nemzetiségek javára szóló rendelkezések végrehajtását, 1875-től a mindenkor magyar kormány a nyelvi asszimiláció, a magyarosítás politikáját követte, aminek jelentős része volt a közélet antidemokratikus, retrográd eltorzulásában.²⁶

E lényeges történelmi mozzanat nélkül kevésbé érthető meg a Berni Egyezmény létrejötté időszakának hazai külpolitikai gondolkodása, amely az alábbi elemekkel jellemezhető: a németellenesség, a pánszlávizmustól való félelem, a föderalizmus elutasítása, a vezetésre hivatott nemzet-, illetve a birodalmi versus csatlós tudat, a nemzetközi horizont hiánya, továbbá a bizonytalan helykeresésünk, azaz, mit kezdjünk egyfelől a keleti származásunkkal a nyugati világban, másfelől hogyan viszonyuljunk a világ fejlődéséhez. Akik tájékozottak voltak a külhon dolgaiban, azok ennek okán számos esetben igen nagy pesszimizmust éreztek. Találó az 1905-ben fél esztendőt Párizsban töltő JÁSZI Oszkár csüggedt sorai: *„minden téren csak elkésett és halovány visszhangjai vagyunk a nyugati nagy törekvéseknek, hogy még magyar földről nem került ki eszmearámlat, mely a világ civilizációját mélyebben érintette volna ..., hogy magyar gondolkodó soha mélyebben bele nem markolt az emberiség lelkébe”*.²⁷

²⁶ HERCZEGH i. m. (lásd a 13. lábjegyzetet)

²⁷ A külpolitikai gondolkodás elemeit és a JÁSZI Oszkár idézetet idézi: PRINTZ Pál: *Magyar külpolitikai gondolkodás a 20. században*. A VI. Hungarológiai Kongresszus (Debrecen, 2006. augusztus 22–26.) szimpóziumának anyaga, szerkesztette PRINTZ Pál, SÍPOS Balázs és ZEIDLER Miklós közreműködésével, Budapest, Magyar Történelmi Társulat, 2006, <http://mek.oszk.hu/05200/05284/05284.htm#n30> [letöltés: 2013. július 15.].

3.2. *Érvek a csatlakozás mellett 1901-ből*

1901-ben egy rövid kiadvány jelent meg a Magyar Könyvkereskedők Egyesületének főtítkárának, RANSCHBURG Viktornak tollából.²⁸ Az írás alapját az abban az évben megrendezett lipcsei nemzetközi kiadói kongresszusnak az Osztrák-Magyar Monarchia és a Berni Egyezmény érintő napirendi pontja, illetve Carl JUNKER egy évvel korábban megjelent könyve adta.²⁹ A főtítkár a német szerző megállapítását idézte, amely szerint Magyarország csatlakozása „kétségtelen úgy irodalmi érdekeink, mint nemzeti jellegünk alapján”. RANSCHBURG szándéka, hogy a „*kérdés tárgyalásánál és megvilágításánál azonban semmi kép sem kívánja magát ezen udvarias nyilatkozat hatásától vezetetni, hanem lépten-nyomon kizárólag saját hazai viszonyainkat, saját művelődési érdekeinket, nemzeti irodalmunk hivatását és jövőjét és ezek mellett az őszinte jogérzéklet és hazánk nemzetközi tekintélyének kérdését tartja szem előtt*”.³⁰

A kötet az egyezmény történetének ismertetésével folytatódik, majd a III. részben veszi elemzés alá a hazai helyzetet, bemutatva az Egyezmény és a hatályos szerzői jogi szabályozás fordítási jogra vonatkozó ellentmondásait. A szerző érvelése a Berni Egyezményhez történő csatlakozás mellett évek múlva is aktuálisnak számított, éppen úgy, mint a csatlakozással együtt járó számításai a költségtöbbletet (25.000 korona) illetően egy évtized múltán is hivatkozási alap maradt.³¹

3.3. *Egyesületi viták a csatlakozásról*

A Berni Egyezményhez való csatlakozás demandeur-jének három egyesület tekinthető: Magyar Könyvkiadók és Könyvkereskedők Országos Egyesülete; Magyar Színpadi Szerzők Egyesülete, Magyar Iparjogvédelmi Egyesület.³²

²⁸ RANSCHBURG Viktor: *A szerzői jog nemzetközi védelmére alkotott berni egyezmény vonatkozásával Magyarországra*. Budapest, Eggenberger-féle Könyvkereskedés, 1901.

²⁹ Carl JUNKER: *Die Berner Convention zum Schutze der Werke der Literatur und Kunst und Österreich-Ungarn*, Wien, A. Hölder, 1900; reprint kiadásban 2010-ben megjelent a Kessinger Publishing LLC kiadásában.

³⁰ RANSCHBURG i. m. 12.

³¹ RANSCHBURG i. m. 35–37. Vö. Corvina 1913. 13.

³² A szakmai szervezetek, egyesületek mellett a kép teljessége érdekében meg kell említeni az ismert író és képviselőházi képviselő, HERCZEG Ferenc aktivitását is. 1911-ben a Képviselőházban szószóelője volt a Berni Egyezményhez történő csatlakozásnak. Felszólalásáról lásd RANSCHBURG Nándor: *Mit várhatunk a berni egyezményhez való csatlakozásunktól? Szerzői Jog, az „Iparjogi Szemle” rendes melléklete*. 1911/5. 81–82.

A három egyesület közül a könyves szakma szerveződése tekinthet vissza a legrégebbi múltra. Az egyesület *Magyar Könyvkereskedők Országos Egylete* címmel 1878. június 21-én alakult meg. Az egyesület félévszázados fennállása alkalmából kiadott kiadványban RÉVAY József emlékeztetett az alapító beszédre, amelyet AIGNER Lajos, az egyesület akkori elnöke tartott, aki szerint a magyar könyvkereskedelem beteg test, az ág is húzza a magyar indolencia, a magyar szellemi élet tengődése okán és hangoztatta, hogy a magyar könyvkereskedelemnek még áldozatok árán is, még a legmostohább körülmények között is teljesítenie kell kultúrhivatását.³³

A színpadi szerzők érdekében alakult meg 1904-ben a hazai drámairodalom kiválóságaival³⁴ a Magyar Színpadi Szerzők Egyesülete, amelynek célja a nemzeti irodalom fejlesztése, a színpadi szerzők és fordítók szellemi és anyagi érdekeinek képviselete és védelme. Tagjai javára a színpadi művek nyilvános előadása után járó jogdíjakat beszedte, és a szerzői jogdíjakat nem fizető színházakkal szemben a törvényes lépéseket tette meg. Tagjainak színművei felett azonban nem rendelkezett. Joga volt azonban a színművek műkedvelői előadására engedélyt adni, megfelelő jogdíj megfizetése ellenében olyan művekre is, amelyeknek szerzői nem tagjai az Egyesületnek. Az Egyesület kezeli tagjai megbízásából a műveik rádióközléséből befolyó tagdíjakat is.³⁵

„A Magyar Iparjogvédelmi Egyesület feladata lesz úgy az érdekelteket, mint a műszaki és a jogi tudás kiváló tényezőit egyesítve, az egyesülés adta ellenállhatatlan erőt annak a nagy célnak a szolgálatába állítani, hogy az eszmei javakat a jogrend gyors és erélyes törvényhozási reformok és modern közszellem-től áthatott törvénykezés útján minél előbb és minél tökéletesebben oltalmába vegye.”³⁶ GÖDÖLLE kiváló, történeti igényességgel megírt tanulmánya idézi fel a megalakítandó Magyar Iparjogvédelmi Egyesület céljait rögzítő felhívást. Az „érdekelteket”, azaz az ipari és kereskedelmi köröket, a jogban járatos szakembereket és a műszaki szakembereket magában foglaló egyesület 1905 novem-

³³ RÉVAY József (Magyar Könyvkiadók és Könyvkereskedők Országos Egyesülete volt főtítkára): *Félszázad a magyar könyv szolgálatában*. Budapest, Magyar Könyvkiadók és Könyvkereskedők Országos Egyesülete, 1929. számozatlan oldalak.

³⁴ Első elnökeinek BERCZIK Árpádot, HELTAI Jenőt, JÓKAI Mórt választották meg. Lásd Magyar Színháztörténeti Lexikon, <http://mek.oszk.hu/02100/02139/html/sz15/76.html> [letöltés: 2013. július 15.].

³⁵ NÓTÁRI Tamás: A színpadi művek és zeneművek szerzői jogvédelmének fejlődéstörténete Magyarországon. *Jogelméleti Szemle*, 2012/4., <http://jesz.ajk.elte.hu/notari52.pdf> [Letöltés: 2013. július 15.].

³⁶ *Iparjogi Szemle*, 1906/1. 18. Idézi GÖDÖLLE István: A Magyar Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Egyesület 100 éve – Történeti és archontológiai vázlat. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2007/1. különszám.

berében jött létre. Az alapszabály és a tisztségviselők (választmány, igazgatóság, igazgatótanács) megválasztása után az első vezetőségi döntés arról született, hogy 1906. januártól kezdődően havonként megjelenő egyesületi közlönyt fognak megjelentetni, az *Iparjogi Szemlét*.³⁷

3.3.1. Az *Iparjogi Szemle* hasábjain

Idézett tanulmányában GÖDÖLLE megjegyzi, hogy az *Iparjogi Szemle* első évfolyamából imponáló szakmai aktivitás és a témák nagyfokú színessége tárul elénk. Az Egyesület a kezdetektől foglalkozott a szellemi alkotások nemzetközi jogi védelmével. Az első időkben az a kérdés merült fel, hogy a magyar szerzői jog reformja során szükséges lenne-e Magyarország csatlakozása a Berni Unióhoz.³⁸ Az első évfolyam első számában jelent meg RANSCHBURG Viktor a jelen dolgozat mottóját is adó tanulmánya a csatlakozás mellett.³⁹ Ugyancsak figyelemre méltó az a nagy ívű reformelképzelés, amelyet RANSCHBURG Nándor tartott meg az Egyesület 1906. májusi teljes ülésén,⁴⁰ valamint a tárgyban tartott októberi tematikus vitaülés BAUMGARTEN Nándor referátumával.⁴¹

3.3.2. Jogászegyleti vita 1906-ból

Az első magyar szerzői jogi törvény – az 1884. évi XVI. törvény – korszerű, a polgári viszonyokhoz igazodó kodifikációt valósított meg, a szellemi tulajdon máig meg nem haladott elméleti alapjáról kiindulva. Nem hagyható figyelmen kívül ugyanakkor, hogy e törvényt hamarosan számos kritika érte: ezek közül a legérdemibb építő jellegű bírálatot a Magyar Jogászegylet 1906-ban tavaszán e tárgyban rendezett vitája nyújtotta MÁRTON Miksa, KENEDI Géza, SZALAI Emil, MARTON Sándor és FÉNYES Samu felszólalásaival.

³⁷ Az *Iparjogi Szemle* július és augusztus hónapban nem jelent meg, így induláskor évenként tíz száma volt. A Szemle felelős szerkesztője dr. FAZEKAS Oszkár, társszerkesztője dr. KAYSER Szilárd volt, rovatvezetői BERNAUER Zsigmond, dr. KOHN Jakab, dr. LÓRÁNT Izsó (1914-ben bekövetkezett haláláig) és dr. RANSCHBURG Nándor voltak.

³⁸ GÖDÖLLE i. m.11.

³⁹ Lásd a 4. lábjegyzetet.

⁴⁰ RANSCHBURG Nándor, Az írói és művészi szerzői jog reformja. *Iparjogi Szemle MELLÉKLET*, 1906/5. 163.

⁴¹ A vitaülésről készült összefoglaló, *Iparjogi Szemle*, 1906/9. 279–280.; a referátum: BAUMGARTEN Nándor: Csatlakozásunk a szerzői jog oltalmára létesült berni egyezményhez. *Iparjogi Szemle*, 1906/9. 267–272.

A jogászegyleti vita három résztvevője is érintette a Berni Egyezményhez történő magyar csatlakozást. KENEDI Géza felszólalásában utalt rá, hogy az első hazai szerzői törvény készítésekor, az 1800-as évek végén a Berni szerződés alapjai már le voltak rakva, ennek ellenére Magyarországon elkészült egy nem helytálló törvény. 1906-ra az európai államok nagy része ratifikálta az egyezményt, kivéve Ausztria-Magyarországot. A Berni Egyezmény lényege, hogy a szerző fordítási jogát biztosítja a maga államában, külföldön tíz évet ad a fordítás megkezdésére, ha megkezdték a fordítást ugyanazon jogokat, amelyeket otthon élvez, ez sokkal nagyobb biztonságot jelent a nagy irodalmi művek számára. Ezzel a szabályozási módszerrel tehetnének szert az értékes magyar irodalmi művek külföldi piacokra, fontos lenne tehát belevenni a reformba az Egyezmény szabályait – ezt a nézetet a kereskedők és a kiadók is vallják. Annak idején nem hazánk érdeke volt, hogy a nemzetközi szerződést ne ratifikáljuk, azt csehek és a lengyelek hiúsították meg, hogy német kultúra előretörését Ausztriában gátolják. Zárógondolatában KENEDI Géza megemlítette, hogy törvényhozási apparátusunk nagyon nehezen képes adaptálni a törvényt, pedig kiemelkedő fontosságú lenne azt a nemzet érdekeihez alkalmazni: *„Azon lények, melyek alkalmazkodni nem tudnak, tengenek vagy elsorvadnak: ez természeti törvény.”*

SZALAI Emil szerint az előbbi gondolatnak kellene meghatároznia az irányt a szerzői jog reformja során, kiváltképp a nemzetközi vonatkozású területen és a fordítás kapcsán. Megemlíti KENEDI Géza beszédéből azt a gondolatmenetet, hogy a hazai irodalom kevésbé jelentős az export területén, annál jelentősebb az importja. Mérlegelendőnek tartja, hogy a hazai értékeket és érdekeket tartjuk-e elsőbrendűnek, vagy az egyébként is jól megfizetett szerzők műveit. Felesleges minél előbb arra törekedni, hogy a fordítási jog szabályozásával és nemzetközi szerződésekkel szerzői díjak formájában egyre nagyobb vámot fizessünk a könyveket vámmentesen behozó országoknak. Ez fontos szempont a Berni egyezménybe történő belépés kérdésében – Szalai ezért nem támogatja a Berni Egyezményhez való csatlakozást sem.

A reform során különös hangsúlyt kell fektetni arra, hogy az új törvény úgy legyen átdolgozva, hogy anyagi hasznot szerezzünk az importált szerzeményekből a jelenleg hatályos szabályozás helyett, amely alapján a külföldi szerzők művei jelenleg vám megfizetése nélkül áramlanak be az országba, ezzel a fordulattal esélyt adva a magyar kiadóknak, fordítóknak arra, hogy nagy mennyiségben beáramló külföldi irodalom magyar nyelven kerüljön forgalomba, és ezzel nyereséget is termeljen. A színvonalas külföldi munkák elterjedésének is kedvez, ha a piacon versenyhelyzet alakul ki. KENEDI véleményével ellentétben

áll azon gondolata, miszerint a népszerű tudományos munkák magyar nyelvű kiadásait igen is szélesebb körben, alacsonyabb áron kell a piacra vinni.

MARTON Sándor és KENEDI Géza álláspontja államszerződések tekintetében teljesen megegyezik: az államszerződések kérdése gazdasági kérdés. Hibás intézkedésnek véli az első szerződést, amelyet hazánk Franciaországgal kötött 1866-ban a szerzői jog tárgyában, mikor a francia műveket tekintve a fordítás védelmi határideje korlátlan volt, míg a magyar művek nem részesültek semmilyen védelemben. Statisztikai adatok hiányában ugyan, de ismereteire hivatkozva állítja, hogy évente mintegy ötszáz idegen nyelvű irodalmi mű és körülbelül negyven színmű kerül fordításban színpadra Magyarországon. Ebből következik, hogy nagy összeget juttatunk külföldre a fordítási jogok megszerzéséért, hozzánk viszont ennek csak töredéke érkezik vissza. Érdemes lenne szerinte a német törvényhozási gyakorlatot követni, és „iparpolitikai szempontból” szűkíteni a szerzők jogait.

3.3.3. A KAYSER – RANSCHBURG vita 1912-ből

1912-ben tartalmas vita bontakozott ki a *Corvina*⁴² hasábjain két jogtudós között. KAYSER Szilárd több oldalról is koncentrált támadást intézett az egyezményhez való csatlakozás ellen; érvei az alábbiakban foglalhatók össze:

- Magyarország érdekeinek sokkal inkább a (kétoldalú) államszerződések kötése felel meg, szemben az egyezményhez való csatlakozással,
- a BUE-hoz való csatlakozás sérti a könyvkiadói és könyvkereskedelmi érdekeket, mivel a nagy kiadók érdekeit szolgálja a kisebbek rovására,
- a csatlakozással a könyvkiadás költségesebbé válna, ezért csökkentené a műfordítások számát, és különösen a kisebb munkák fordítását akadályozná,
- nem mellesleg az eredeti német nyelven történő olvasást helyezné előtérbe, ami a germanizálódás veszélyét hordozza magában,
- az egyezményhez való csatlakozás formális akadályát képezik a jelenlegi államközi szerződéseink, amelyek hosszú lejáratú felmondáshoz vannak kötve,
- a csatlakozás azt eredményezné, hogy a külföldiek több jogot élveznének a belföldieknél,
- a BUE eredeti szövegéhez való csatlakozás alig jelentene változást a fordítási jog jelenlegi védelméhez képest.

⁴² *Corvina* 1912/35. A vita „áttérjett” a „Szerzői Jog” oldalain is.

RANSCHBURG Nándor válaszcikkében tételesen cáfolta kollegája merev, elutasító állításait. Véleménye szerint a BUE-hoz való csatlakozás elmaradása éppen a kis kiadók érdekei szempontjából aggályos. A BUE fő célja a védelem egy-egy minimális feltételeinek megteremtése a külföldi államok törvényhozásaiban megkívánt ezerféle formalitás (alakszerűség) és feltétel betartása alól. A BUE-ellenesség a szerző szerint nem más, mint a külföldieknek a védelemtől való megfosztása.

RANSCHBURG leszögezi azt is, hogy a kis kiadók hátrányáról beszélni azért sem helytálló, mert a fordítási költségek egy kiadvány előállítási költségeinek csupán egy kis hányadát teszik ki. E tekintetben tehát nincs különbség egy kis kiadó és egy nagy kiadó között.

Szerinte a germanizálódás veszélyétől sem kell tartani, ellenkezőleg, inkább a hazai irodalom termékeinek nagyobb kelendőse várható a csatlakozás által.

Nem megalapozott az sem, hogy a belföldi szerzők a külföldiekkel szemben hátrányos helyzetbe jutnának. Az összehasonlítás nem állja meg a helyét, mivel a belföldi szerzők szinte sosem kerülnek a külföldiekkel hasonló helyzetbe.

Végül: a csatlakozás nem zárja ki az államszerződéseink fenntartását, fennmaradását. Ezek hatályban maradhatnak, amennyiben a külföldieknek szélesebb jogokat biztosítanak, mint az egyezmény.

3.4. 1913 – a csatlakozás éve?

A korábbi évek először lázas majd egyre lehűlőben lévő vitái ellenére úgy tűnt sokáig, a kormányzat részéről nem érkezett érdemi reflexió a berni egyezményhez történő csatlakozás ügyében. 1884-es diplomáciai konferencián hazánk képviselte magát, a két évvel későbbi, az egyezményt létre hozó diplomáciai konferencián az ország részéről senki sem vett részt. A soron következő évtizedekben sem állt előtérben a Berni Egyezmény revíziós konferenciáin való részvétel. Ezért számított jelentős fordulatnak, hogy BALOGH Jenő, a Lukács-kormány igazságügyi minisztere hivatalba lépését követően 1913 januárjában határozott nyilatkozatot tett az Egyezményhez történő csatlakozás kérdésében. A Magyar Könyvkereskedők Egyesülete és a Magyar Színpadí Szerzők Egyesülete a miniszterrel való személyes találkozást követően pozitív ígéretet kaptak a csatlakozási szándékról és az azt előkészítő törvényjavaslat készülségéről.⁴³

⁴³ RANSCHBURG Nándor: Az igazságügyminiszter a berni egyezményről, *Szerzői Jog*, 1913/1. 1.

3.4.1. A BUE és a szerzői jog a Magyar Tudományos Akadémián

A Magyar Tudományos Akadémia (MTA) 1913. május 26-án tartott összes ülésén került szóba az a leirat, amit a magyar királyi kereskedelemügyi miniszter az MTA-hoz intézett a Berni Egyezményhez történő csatlakozás ügyében.⁴⁴ A miniszter átiratában az szerepelt, hogy a belépésünk a Berni Unióba a fordítási jog tekintetében olyan fenntartással történjék, hogy az egyezmény szabályai az átmeneti időszakban ne csupán azokra a művekre ne nyerjenek alkalmazást, „amelyek a belépésünk hatályának kezdő időpontjának származási országukban a védelmi időtartam lejárása miatt már köztulajdonná váltak, hanem az olyan művekre sem, melyek az említett időpontban általában, vagyis más okból, pl. a megszabott alakszerűségek vagy feltételek be nem tartása miatt váltak köztulajdonná.”

Az MTA elnöksége az átiratot megtárgyalta, elfogadta, és észrevételeit jelentés formájában terjesztette elő a miniszternek. Ebben megállapította, hogy a magyar szellemi élet teljesen kinőtt az 1884. évi XVI. tc. kereteiből, ez a törvény nem védi eléggé hatékonyan a „szellemi termelés munkásainak” érdekeit, ezért az MTA szívesebben látná a szerzői jog teljes reformját. Az MTA – számolva az átfogó reform útjában álló nehézségekkel – beérte a szerzői jog szűkebb reformjával is, amennyiben az a szerzők mind teljesebb körű védelmét szolgálja. A jelentés ide sorolta Magyarország csatlakozását a Berni Unióhoz, különös tekintettel arra, hogy – szemben a harminc évvel azelőtti időkhöz – a magyar szerzők művei nagy keresletnek örvendenek külföldön is, ami indokoltá teszi a magyar írók anyagi érdekeinek védelmét a külfölddel szemben. Mivel a BUE a szerzőknek sokkal nagyobb védelmet biztosított, mint az 1884. évi XVI. tc., nem méltányos, hogy „a magyar szerzők a külföldi forgalomban nagyobb, hatályosabb védelemben részesüljenek, mint belföldön.”

A konkrét észrevételek között a jelentés kitért arra, hogy a csatlakozással történő kiterjesztésnek nagy jelentősége van a szerző védelemben részesítésének a „közvetett eltulajdonítással” szemben. A jelentés külön is kiemeli, hogy a közvetett eltulajdonítást ki kell terjeszteni az irodalmi munkákból készített kivonatokra is, „amelyek a magyar könyvpiaczon meglehetősen lábra kaptak.”

Az MTA említést tesz arról is, hogy a szerzőt meg kell védeni – a mai szóhasználatnál élve – nem jogosított fordítások ellen is, amire a BUE megfelelő garanciát jelent. A jelentés előrevetíti, hogy a csatlakozás megszorításokkal fog

⁴⁴ *Corvina* 1913/35. 116.

járni a külföldi munkák magyarra történő átültetésében, ugyanakkor fellendítheti a magyar szerzők idegen nyelvre történő fordítását is.

A jelentés kitér arra is, hogy a szerzők teljes körű védelme ellenére, „a szerzői termékeket bizonyos határok között a szabad felhasználás elől elvonni nem lehet.” Ez azért érdemelt figyelmet, mert a BUE a szabad felhasználások körét az 1884. évi XVI. tc.-nél szűkebbre szabja.

A jelentés örömmel nyugtázza, hogy a csatlakozási törvényjavaslat a zene-művek többszörözését is az addigiaknál hatékonyabb védelemben részesíti.

Végül, az MTA jelentése hangsúlyosan javasolja, hogy az egyezményhez való csatlakozásunkat annak fenntartásával fogadjuk el, amely szerint a védelem csak azokra a művekre terjed ki, amelyek az egyezmény hatályba lépésének időpontjában a védelmi idő lejártán kívül bármely más okból, pl. az alakszerűségek elmulasztása miatt nem váltak a származási országban köztulajdonná (szemben azzal az előírással, mely szerint a védelem csak azokra a művekre terjed ki, amelyek az egyezmény hatályba lépésének időpontjának származási országukban még nem váltak a védelmi idő lejártá miatt köztulajdonná).

3.4.2. Nemzetközi könyvkiadói kongresszus Budapesten 1913-ban

Mai nyelven „szakdiplomáciai sikerként” aposztrofálódna az 1910-ben Amszterdamban megtartott nemzetközi kiadói kongresszus határozata, amely a soron következő rendezvény helyszínéül Budapestet választotta.⁴⁵ Az 1913 elején a Berni Egyezményhez történő csatlakozás mellett kifejezett határozott kormányzati szándék (lásd 3.4.pont) különösen a küszöbön álló budapesti nemzetközi kiadói kongresszus fényében vált érdekessé, amelynek előkészületei az év elején, válságos belpolitikai környezetben kezdődtek el. Mindazonáltal a kongresszusról készült beszámolók szerint „1912. június 1–5. napjain folyt le mintegy 300 jobbra külföldi kiadó részvételével a VIII. nemzetközi kiadó-kongresszus, amelyen RANSCHBURG Viktor, az Athenaeum igazgatója elnökölt. A kongresszuson JANKOVICH Béla, vallás- és közoktatásügyi miniszter is megjelent, míg az igazságügyi minisztert TÖRY Gusztáv, államtitkár képviselte. Utóbbi üdvözlő beszédében kijelentette, hogy Magyarországnak a berni egyezményhez való csatlakozására vonatkozó törvényjavaslat teljesen kész, úgyszintén elkészült az a javaslat is, mely a magyar szerzői jognak a berni egyezménnyel kapcsolatos részeit revideálja. A kongresszuson a pornográfia ellen való védekezés, a fény-

⁴⁵ R (a rövidítés RANSCHBURG Nándort takarja): Nemzetközi kiadói kongresszus. *Szerzői Jog*, 1912/1. 1.

*képek törvényes védelme, a kiadó és a fonográf közti jogviszony szabályozása, egy nemzetközi kiadó-múzeum terve, nemzeti könyvtárak és kultúrházak létesítése, a detail-árusoknak engedélyezhető árleszállítások, az ajánlott könyvküldemények portómérséklése s végül a zenei kiadványok árendeményének ügye került szóba. Mindez ügyekben több-kevesebb vita után, hol egyhangúlag, hol szótöbbséggel hoztak elvi jelentőségű vagy gyakorlati értékű határozatokat.*⁷⁴⁶

A kongresszus idején, LUKÁCS László kormányzata alatt az Országházban háborússá vált a hangulat, a miniszterelnök 1913. június 10-én lemondott posztjáról.⁴⁷ A csatlakozás kérdése ismét határozatlan időre elhalasztódott, és az első világháború és azt lezáró Párizs környéki békeszerződések egy teljesen más helyzetet teremtettek.

4. A trianoni békeszerződés hatása: A BUE csatlakozás és az 1921-es szerzői jogi törvény

A szövetséges és társult hatalmakkal az 1920. június 4. napján Trianonban kötött békeszerződést a nemzetgyűlés a magyar állam törvényei közé iktatta, és mint az 1921: XXXIII.t.c. az Országos Törvénytarban 1921. július 31. napján kihirdetésre került. A hivatkozott t.c. 3. §-a tartalmazza a békeszerződés és függelékeinek francia eredeti szövegét és hivatalos magyar fordítását, a 4. §. a szerződés I. és XIII. részének a francia szöveggel azonos erejű angol eredeti szövegét, az 5. és 6. §. közli a szerződést kiegészítő jegyzőkönyv, illetve nyilatkozat francia eredeti szövegét és hivatalos magyar fordítását, a 7. §. pedig a szerződést kiegészítő térképet rendeli a törvényhez csatolni. A békeszerződést becikkelyező magyar törvény a 8. §. szerint kihirdetésének napján, azaz 1921. július 31-én lépett életbe, még pedig visszamenő hatállyal, amely a törvény rendelkezése szerint a szerződés életbelépésének napjától kezdődik. E nap közzétételét a törvény kormányrendeletre bízta.⁴⁸

⁴⁶ Lásd rövid tudósítást a *Magyar Könyvszemle*, XXI. kötet 3. füzet, új folyam, 1913. július – szeptember, Nemzetközi kiadókongresszus Budapesten. 286–287. Az évszám helyesen 1913.

⁴⁷ TARIÁN M. Tamás: 1912. április 22. Lukács László megalakítja kormányát. *Rubiconline*, http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1912_aprilis_22_lukacs_laszlo_megalakitja_kormanyat [letöltés: 2013. július 15.].

⁴⁸ A szerződés életbelépésének napját a szerződés záró rendelkezése állapítja meg oly módon, hogy mihelyt egyrészt a magyar kormány, másrészt a szövetséges és társult főhatalmak (Északamerikai Egyesült Államok, Brit Birodalom, Franciaország, Olaszország és Japán) közül három a szerződést megerősítette, a francia kormány a megerősítő okiratok letételéről jegyzőkönyvet vesz fel és e jegyzőkönyv keltének az időpontjában a szerződés a megerősítő államok viszonyában életbe lép; ez a kelet az életbelépés időpontja a szerződésben kitűzött

Az 1921.évi XXXIII.tc. szerzői vonatkozású rendelkezései közül a 222. cikk emelendő ki, amely szerint Magyarország kötelezi magát, hogy a jelen szerződés életbelépésétől számított 12 hónapon belül csatlakozik a berni Egyezményhez.⁴⁹

4.1. A törvényjavaslatok parlamenti vitája

A csatlakozásról, valamint a szerzői jogról szóló törvényjavaslatokat az igazságügy-miniszter nyújtotta be a Nemzetgyűlésnek a Ház 1921. július 20-ai ülésnapján három másik törvényjavaslattal együtt. A Nemzetgyűlés aznap érdemben nem tárgyalta a javaslatot. Ezt követően került a törvényjavaslat a bizottságokhoz, mint a „*Magyarország belépéséről az irodalmi és művészeti művek védelmére alakult berni Unióba*” címet viselő 338. számú törvényjavaslat, az igazságügyi és külügyi bizottság részéről az ügy előadója, HÉJ Imre nyújtotta be a Nemzetgyűléshez 1921. december 22-én, kérve a javaslat sürgősségi tárgyalását. Az ülés elnöke, GAAL Gaszton három napon belül tűzte újból napirendre a javaslat megtárgyalását.

határidők számításánál is. Minden más tekintetben a szerződés az egyes államokra nézve a saját megerősítő okiratuk letételének időpontjában lép életbe. A francia kormány a megerősítő okiratok letételéről felvett jegyzőkönyvek hiteles másolatait a magyar kormánnyal is mindig köteles közölni. A magyar kormány a 7200/1921.M. E. számú rendelettel közzétette, hogy a megerősítő okiratok letételéről Parisban 1921 július 26-án felvett első jegyzőkönyv szerint a szerződést hazánkon kívül addig a Brit Birodalom, Franciaország, Olaszország, Japán, Belgium, Románia, a Szerb-Horvát-Szlovén állam, Sziám és Cseh-Szlovákország erősítették meg és így a szerződés az említett államok és Magyarország között 1921 július 26-án életbe lépett; hogy továbbá a szerződésben kitűzött összes határidő számításánál ez a nap értendő az életbelépés napja gyanánt. Az Északamerikai Egyesült Államok törvényhozása a szerződés megerősítése ellen döntött s kormánya útján külön békeszerződést kötött a magyar kormánnyal. Lásd EGYED István: *Mai közjogi berendezéseink*. Budapest, Franklin, 1926. 16–17., http://mtdportal.extra.hu/books/egyed_istvan_mai_kozjogi_berendezeseink.pdf [letöltés: 2013. július 15.].

⁴⁹ A 222. cikk: Magyarország kötelezi magát, hogy a megszabott alakszerűségek mellett, s a jelen Szerződés életbelépésétől számított tizenkét hónap eltelte előtt csatlakozni fog az irodalmi és művészeti művek védelme tárgyában Bernben 1886. évi szeptember hó 9-én kötött, Berlinben 1908. évi november hó 13-án módosított és a Bernben 1914. évi március hó 20-án aláírt pótgjegyzőkönyvvel kiegészített nemzetközi egyezményhez.

Magyarország kötelezi magát, hogy a fent jelzett egyezményhez való csatlakozásának időpontjáig a Szövetséges és Társult Hatalmak állampolgárainak irodalmi és művészeti műveit az említett nemzetközi egyezmény elveinek megfelelő tényleges rendelkezésekkel elismeri és megvédi.

Egyébként függetlenül a fent említett csatlakozástól, Magyarország kötelezi magát arra is, hogy minden egyes Szövetséges és Társult Hatalom állampolgárainak minden irodalmi és művészeti művét továbbra is legalább oly elismerésben és oly védelemben részesíti, amely az 1914. évi július hó 28-án fennállott mértéket eléri és az akkori feltételeknek megfelel.

A trianoni békeszerződés további szerzői jogi tárgyú rendelkezései: 241.cikk; 244.cikk; 245. cikk; 257.cikk.

Mindazonáltal a Nemzetgyűlés már december 23-án megtárgyalta és vita nélkül elfogadta törvényjavaslatot.⁵⁰ Az *1922. évi XIII. törvénycikk Magyarország belépéséről az irodalmi és művészeti művek védelmére alakult berni nemzetközi Unióba* 1922. február 25-én lépett hatályba, miután a csatlakozás tényét Magyarország már 1922. február 14-én bejelentette a Svájci Szövetség kormányának.⁵¹

A Berni Egyezményhez történő magyar csatlakozással vált szükségessé az első magyar szerzői jogi törvénykönyv (1884. évi XVI. tc.) újrakodifikálása, mivel harmonizálni kellett a nemzeti törvényi szabályokat és az akkor érvényes Egyezmény szöveget.⁵² A Nemzetgyűlés 1921. decemberi 23-i ülésnapján 337. irományszámon benyújtott és megtárgyalt javaslatot nem előzte meg számottevő elméleti előkészítő munka, hanem, mint arra TOMCSÁNYI Vilmos Pál igazságügy miniszter utalt rá, a javaslat hosszas évek munkája és bizonyos kompromisszum-jelleg is van benne. A Nemzetgyűlés 1921. december 29-én szentesítette az új szerzői jogi törvényt, az 1921. évi LIV. tc-t. Már a nemzetgyűlési vita során szót kérő képviselők (ORBÓK Attila, ANDAHÁZY-KASNYA Béla) elismeréssel nyilatkoztak a javaslatról,⁵³ majd a már elfogadott törvényhez, illetve annak bírói gyakorlatához közel másfél évtizeddel később készült kom-

⁵⁰ HEJ Imre felszólalásából kiemelendő annak záró fordulata: „[...] mi a trianoni békeszerződés életbelépésétől számított 12 hónapon belül kötelesek vagyunk ugyan csatlakozni ehhez az unióhoz, hogy ez nem a békeszerződésben foglalt kényszer alapján történik, hanem Magyarország erre nézve már 1913-ban tett igen határozott nyilatkozatot, tehát már akkor minden kényszer nélkül hajlandók voltunk belépni az unióba. Tehát most sem a kényszernek, hanem annak hatása alatt tesszük meg, hogy ez a kérdés megérett, túlon túl megérett és ehhez rendkívül sok érdekünk fűződik, tehát önszántunkból lépünk az unióba.” Nemzetgyűlési Napló 1920-1921 – XIV. kötet. A nemzetgyűlés 276. ülése 1921. december hó 23-án, pénteken, 126.

⁵¹ A törvényt az Országos Törvénytár 1922. február 26-án megjelent 4. számában hirdették ki. SZALAI megjegyzi, hogy Magyarország minden fenntartás nélkül csatlakozott az egyezményhez, így az 1914-ben módosított berni egyezmény szövege egészben kötelező. Az egyezmény 26. cikke értelmében a csatlakozásunk hivatalos időpontja az 1922. február 14., annak ellenére, hogy a törvény kihirdetésének időpontja február 26. Részletesen lásd SZALAI Emil: Az irodalmi és művészeti művek védelmére alakult nemzetközi Berni Unió (1922. évi XIII.T-cikk). Budapest, Athenaeum, 1922. 1–58.

⁵² Indokoltta tette az új szerzői jogi törvény meghozatalát a szerzői jogi tényállások fejlődése is, így pl. a mechanikai rögzítés szerzői jogi problémái, a ‘mozgófényképészet’ aktuálissá vált kérdései vagy az előadóművészek teljesítményeinek rögzítésével kapcsolatban felmerülő sajtós védelmi igények jelentkezése is. Lásd még BÉNÁRD Aurél – TIMÁR István szerk.: *Szerzői jog kézikönyve*. Budapest, KJK, 1973. 53.

⁵³ Visszatekintve a két szerzői jogi törvényjavaslat vitájáról készült leíratot, a más tartalmú javaslatokkal összevetve a terjedelmet látható, hogy a T. Ház vitáit abban az időben is azok a kérdések foglalkoztatták, mint közel száz évvel később, amiből okkal és joggal vonható le az a következtetés, hogy az aktuális politikai csatározások ingerküszöbét a szerzői jogi védelem (nemzetközi) kérdése nem érte el.

mentár szerzője, ALFÖLDY Dezső sem kritikai megközelítésből vizsgálta az 1921-es Szjt.-t, sőt azt egészében véve elfogadhatónak tekinti „megfelelő bírói jogalkalmazás mellett”.⁵⁴

5. Konklúzió

Visszakanyarodni szükséges a jelen dolgozat mottójában megfogalmazottakhoz, nevezetesen ha a szellemi tulajdonjogot csakugyan védeni akarjuk, ha nem arra törekszünk, hogy ezen a téren továbbra is zavarosban lehessen halászni; ha becsületes jogérzés terjesztése és erősítése az elfogadott irányelv és követendő cél; akkor lehetetlen elzárkózunk olyan védelem jogosultságának és szükségességének elismerése elől, amelyet a nagy kultúrállamok egymás között helyesnek, jogosnak és indokoltnak ismertek el. Az 1906 óta érvényességéből napjainkban sem veszítő kíváncsi teljesüléséhez, a magas szintű, nemzetközi védelmet biztosító Berni Egyezmény 1922-es hazai csatlakozásához közönyön, elmaradott szabályozási környezetben, tisztázatlan közjogi helyzeten és a vesztes háború jóvátételi kötelezettségén keresztül vezetett a rögzös út. Néhány évvel később Magyarország az egyezmény 1928-ban Rómában felülvizsgált szövegéhez csatlakozott (1931. évi XXIV. tv.). Az 1948-as brüsszeli revideált BUE szövegváltozatot Magyarország nem ratifikálta a hágai Nemzetközi Bíróságnak való alávetési klauzula miatt, amit Brüsszelben fenntartás lehetősége nélkül irányoztak elő az egyezmény értelmezésére vagy alkalmazására vonatkozó államközi viták esetére, ami a korabeli közjogi struktúrában aggályosnak minősült. A Párizsban 1971-ben felülvizsgált szövegváltozat esetében Magyarország a megerősítő nyilatkozat letétbe helyezése alkalmával politikai tartalmú nyilatkozatot tett, amely szerint „*A Magyar Népköztársaság kijelenti, hogy a Párizsban 1971. július 24-én felülvizsgált Berni Egyezmény 31. Cikkének (1) bekezdésében foglalt rendelkezések ellentétesek az Egyesült Nemzetek Szervezete Közgyűlésének a gyarmati országok és népek függetlenségéről 1960. december 14-én elfogadott, 1514/XV. számú határozatával.*”⁵⁵

⁵⁴ ALFÖLDY Dezső: *A magyar szerzői jog különös tekintettel a m. kir. Kúria gyakorlatára – Az 1921. LIV., az 1922. XIII., 1931. XXIV. t-cikkek és a velük összefüggő törvények és rendeletek szövegeivel.* Budapest, Grill, 1936. A Jogállam könyvtára, 53. szám, szerkeszti dr. SZALAI Emil.

⁵⁵ 1975.évi 4. törvényerejű rendelet 3. § (2) bekezdés. Megjegyzendő, hogy a 1514/XV. nyilatkozat mondta ki először a népek önrendelkezését, a második pont szól az önrendelkezés (*self-determination*) biztosításáról: „Minden népnek joga van az önrendelkezésre; ennél a jognál fogva szabadon határozhatják meg politikai státusukat, és szabadon fejleszthetik gazdasági,

Tanulságosak a Berni Egyezmény revideált változataihoz vezető rögzött útjaink. Talán emiatt tekinthető örömdolgosnak a „Bevezető” részben említett sikeres többoldalú szerzői jogi egyezmények megkötése, amely reményt kelthet a szellemi tulajdon nemzetközi szabályozási kereteinek, a WIPO korábban beiktatott, nemzetközi normaalkotó szerepkörének kiegyensúlyozott, szakmapolitikai elvek mentén történő visszaállítására. A szellemi tulajdon multilaterális kereteinek erősítése kormányzati ciklusoktól független, elemi – magyar és európai – érdek. Ilyenként igen hangsúlyosan jelenik meg az Európai Bizottság szellemi tulajdonra vonatkozó stratégiájában is.⁵⁶ Eljött az ideje, hogy a szerzői jog, illetve tágabb értelemben a szellemi tulajdon védelmével összefüggő jog-

szociális és kulturális életüket”. A Berni Egyezmény 31. cikk (1) bekezdése szerint a ratifikációs vagy csatlakozási okiratában minden ország kijelentheti, vagy pedig utóbb bármikor a Vezérigazgatót írásban tájékoztathatja arról, hogy ezt az Egyezményt alkalmazni kell a nyilatkozatában vagy hivatalos közlésében megjelölt olyan területeken vagy azok egy részén, melyek külkapcsolataiért felelős. VON LEWINSKI szerint a Berni Egyezmény 31. cikke az egyezmény kialakulása idején minősült nagyon fontosnak, mivel akkoriban az uniós tagállamok még rendelkeztek gyarmatokkal, és e rendelkezés alapján jogosultak voltak nyilatkozni, hogy az Egyezményt mely területekre lehet alkalmazni. Mindazonáltal a gyarmati rendszer felbomlását követően sem vesztett jelentőségéből a rendelkezés, hiszen védett területek továbbra is léteznek, amelyek nemzetközi kapcsolataiért egy BUE tagállam felelős, ilyen pl. Grönland, amely területre történő alkalmazásra Dánia, illetve a közelmúltban Nagy-Britannia és Észak-Írország Bailiwick of Jersey vonatkozásában tett ilyen nyilatkozatot, amely utóbbi 2014. január 31. napjától kezdődően lép hatályba (http://www.wipo.int/treaties/en/notifications/berne/treaty_berne_260.html [letöltés: 2013. november 20.]). Silke VON LEWINSKI: *International Copyright Law and Policy*. Oxford University Press, 2008. 5.258. Meg szükséges jegyezni, hogy a Berni Egyezményhez tett magyar nyilatkozat nem kizárólag a BUE-hoz volt köthető. Hasonló tartalmú nyilatkozat megtételére került sor más szellemi tulajdonra érintő nemzetközi egyezmények vonatkozásában is, így pl. a szellemi tulajdon világszervezete létesítéséről Stockholmban 1967. július 14-én aláírt egyezmény kihirdetéséről szóló 1970. évi 18. tvr. 3. § b) pont [Párizsi Unió Egyezmény tekintetében]; az egyes iparjogvédelmi megállapodások kihirdetéséről szóló 1973. évi 29. tvr. 3. § (1) bekezdés [Madridi Megállapodás és a Locarno Egyezmény tekintetében]; 1975. évi 3. tvr. 3. § [Egyetemes Szerzői Jogi Egyezmény tekintetében]; 1975. évi 18. tvr. 3. § b) pont [a hangfelvételek előállítói védelmére, a hangfelvételeik engedély nélküli sokszorosítása ellen létrejött Genfi Egyezmény tekintetében]; 1982. évi 1. tvr. 3. § [Lisszaboni Megállapodás tekintetében].

⁵⁶ „A [Európai] Bizottság a jövőben is törekedni fog a szellemi tulajdon-jogokhoz kapcsolódó normák tiszteltben tartásának nemzetközi szinten történő erősítésére azáltal, hogy fokozza a harmadik országokkal nemzetközi fórumokon folytatott együttműködés hatékonyságát és az ezen országokkal kapcsolatos szerepvállalását, különösen a WIPO, a WTO és az UPOV keretében a szellemi tulajdon-jogok globális szinten történő védelme és érvényesítése céljából végzett munka révén.” Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, a Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: A Szellemi tulajdonok Egységes Piac – A kreativitás és az innováció ösztönzése Európában a gazdasági növekedés elősegítése minőségi munkahelyek teremtése, valamint kimagasló színvonalú termékek és szolgáltatások biztosítása céljából (szellemi tulajdon-jogokra vonatkozó stratégia), COM (2011) 287 végleges, 3.6.2. Elérhetősége: http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/ipr_strategy/COM_2011_287_en.pdf [letöltés: 2013. július 15.].

alkotási feladatok mellett a szakpolitikai feladatok is kerüljenek magas szintű intézményi megjelenítésre a kormányzaton belül. A jelenlegi status quo-n alapuló minisztériumi-kormányhivatali duális intézményi rendszert vázol fel középtávon a szellemi tulajdon védelmére irányuló nemzeti stratégia (Jedlik-terv).⁵⁷ Üdvözlendő az a szándék, hogy a szellemi tulajdon védelméért felelős kormányzati szervek fordítsanak kiemelt figyelmet a stratégia céljainak megvalósítására az Európai Unióval, az Európai Szabadalmi Szervezettel, a Szellemi Tulajdon Világszervezetével és az e szervezetek tagállamaival kialakított kapcsolatokban és azok fejlesztése során. Egyúttal kívánatos lett volna azonban, ha a stratégia a jelen elfogadott változatához képest is még fókuszáltabban, akár egy külön mellékletben emelte volna ki a szellemi tulajdonvédelem nemzetközi dimenzióit, a szellemi tulajdonjogi szakdiplomácia fontosságát. Hazánk a WIPO-ban a közép-európai és balti államokat tömörítő regionális csoportban (CEBS) és az európai uniós koordináció révén érvényesítheti érdekeit. Ebben a munkakeretben engedhetetlenül szükséges, hogy a szellemi tulajdon védelméért felelős kormányzati szakemberek hatékonyan működjenek együtt a felkészült brüsszeli, genfi szakdiplomáttal. A megalapozott kormányzati és szakdiplomáciai tevékenység azonban nem nélkülözheti sem a felhasználói, sem a jogosulti oldal, sem a tudomány, az egyetemi elméleti kutatás olyan kiváló képviselőinek, mint TATTAY Levente támogató – segítő – kezdeményező munkáját.

⁵⁷ A „Jedlik-terv. Nemzeti stratégia a szellemi tulajdon védelmében 2013-2016”. Kihirdetéséről lásd a szellemi tulajdon védelmére irányuló nemzeti stratégia elfogadásáról és a végrehajtásával összefüggő feladatokról szóló 1666/2013. (IX.23.) Korm.határozatot (Magyar Közlöny 154.szám).